

trouwen rechtvaardigt. Dat „de buitengewone goedheid en onbaatzuchtigheid van den dokter” geen waarborg geven tegen kwakzalverige bedoelingen, leerde ons SEQUAH, die, op zijn later droevig beschaamden zegetocht door ons land, niet alleen de krukken van sinds jaren verstijfden verbrak, maar die bovendien op groote schaal hongerige magen en speelgierige kinderhanden wist te vullen.

Het zal den lezer niet zijn ontgaan, dat collega GRONEMAN „slechts één geval langer dan een jaar”, zegge slechts één geval langer dan 14 dagen, kende, en dat dit ééne geval, hoezeer ook de schrompeling en verkleining van het borstgezwel alle belangstelling waard is, blijkens het sterke oedeem van den arm volstrekt niet als genezen mag worden beschouwd. Dat de gesprekken met de zieken niet als bewijs mogen gelden, erkent onze collega volmondig.

Mocht men, na het bovenstaande lust gevoelen met de Münchener kuur een proef te nemen, zoo meen ik toch, dat voorloopig zulk een proefneming uitsluitend geoorloofd is in gevallen, waar andere behandelingswijzen, met name de operatieve, geen kans op herstel meer aanbieden.

Amsterdam, 25 Oct. 1907.

H. BURGER.

DE HYGIENE DER CAISSONARBEIDERS OP HET 14de
INTERNATIONALE CONGRES VOOR HYGIËNE EN DEMOGRAPHIE
TE BERLIJN,

van 22 tot 29 September 1907.

Op den laatsten dag der sectievergaderingen kwam bovengenoemd onderwerp in behandeling. De meest geïnteresseerden voor dit onderwerp hadden reeds een voorloopige bespreking op den vorigen dag daarover gehad.

Inleiders waren prof. J. P. LANGLOIS uit Parijs, en dr. PH. SILBERSTERN en dr. HERMANN VON SCHRÖTTER beiden uit Weenen.

Alle drie gaven blijk, dat zij met betrekking tot de oorzaak der decompressieziekten, de gastheorie als de juiste aannemen en de ernstige verschijnselen dus beschouwen als te zijn het gevolg van luchtemboliën, meer speciaal veroorzaakt door stikstof. Als kenmerkenden naam voor de ziekten noemde VON SCHRÖTTER het woord „Azotaemie”.

SILBERSTERN wees er op, dat de morbiditeit veelal zeer wordt onderschat, doordat het aantal ziektegevallen gewoonlijk eenvoudigweg wordt vergeleken met het totaal aantal arbeiders, dat daardoor ook tijdelijke losse arbeiders worden medegeteld, terwijl vergelijkbare cijfers alleen zijn te verkrijgen door de arbeiders en den arbeidstijd te herleiden tot zogenaamde „Vollarbeiter”, d.i. tot het aantal, dat aanwezig zou zijn geweest, indien iedere arbeider 300 volle arbeidsdagen had kunnen werken; immers bij de opgaven van de morbiditeit in andere beroepen pleegt dit ook te geschieden.

LANGLOIS sprak in hoofdzaak over de praktische bepalingen, die in de wettelijke bepaling ter bescherming der arbeiders dienden te worden neergelegd. Ten behoeve van een ontwerp van zulk een regeling had te Parijs een bespreking plaats gehad tusschen aannemers, werklieden, ingenieurs en hygiënisten. Dientengevolge had LANGLOIS de hoofdregels opgesteld, die hij in zijn gedrukte conclusies had nedergelegd. Ingevolge de voorbesprekingen was hij echter gedeeltelijk daarop teruggekomen en stelde nu voor: com-

pressietijd: 5 minuten per 1—2 atmosfeer; decompressietijd: beneden 1 atmosfeer: 1 minuut per 0,1 atmosfeer, boven 1 atmosfeer: 2 minuten per 0,1 atmosfeer. Hij wees er daarbij op, dat drukkingen boven 3 atmosfeeren zelden voorkomen.

VON SCHRÖTTER beperkte zich meer tot de physiologische zijde van het vraagstuk; hij wees er op, dat de voorkoming van de decompressieziekten in hoofdzaak een kwestie was van verzadiging van het bloed met gas en van de snelheid van ontgassing. Indien 40 à 50 cM³ stikstof per „Kreislauf” moeten worden uitgescheiden, is een decompressietijd van 2 minuten per 0.1 atmosfeer voldoende; eigenlijk nog niet geheel en al, maar er zijn overigens nog zóóveel factoren aanwezig, die van invloed zijn, dat men voor de praktijk dien regel kan aannemen. Bij duikers doet zich o. a. ook zeer zeker de bedorvenheid der lucht in de helm gelden. Bij duikers is overigens het vraagstuk het moeilijkt, omdat de lange decompressietijden vrijwel onmogelijk zijn. Ingevolge dierexperimenten was hij er toe gekomen, te trachten de werking van de stikstof tegen te gaan door het dier te brengen in een atmosfeer van zuivere zuurstof. Daar zich echter hierbij nadeelige invloed van de zuurstof openbaart, had hij de zuurstof vervangen door een mengsel van zuurstof en een ander indifferent gas, bijv. 10 zuurstof en 80 waterstof of, beter nog, in plaats van waterstof: methaan. Hij had bij dierproeven aanvankelijk aanmoedigende uitkomsten verkregen.

Alle drie de inleiders brachten hulde aan Nederland, dat met een uitvoerige en goede regeling was voorgegaan op den weg, die de eenig goede is en die onmisbaar moet worden geacht, nl. op dien van wettelijke regeling, met instelling o. a. van voortdurend medisch toezicht.

Dr. E. WINTGENS, medisch-adviseur bij de arbeidsinspectie, zette de hoofdbeginselen van de Nederlandsche caissonwet met het Kon. besluit van 26 Jan. 1907 uiteen. Een driehonderdtal exemplaren van een Duitsche vertaling van wet en besluit was ter beschikking gesteld van degenen, die zich daarvoor interesseeren. Hij gaf tevens een kort overzicht van de ervaringen bij het caissonwerk te Amsterdam opgedaan, waarbij hij vooral deed uitkomen, dat er zich wel lichte ziektegevallen hebben voorgedaan, maar dat geen enkel geval van zeer ernstigen aard voorgekomen is. Verder stelde hij in het licht, dat bij de laatste wijziging van het Kon. besluit partij was getrokken van de ervaring, opgedaan bij de uitvoering van de eerste helft van het Amsterdamsche werk en weer er o. a. op, dat de praktijk had aangetoond, dat het noodzakelijk is om, ook bij geringeren druk dan 3 atmosfeeren, den tijd gedurende welken achtereen mag worden gewerkt, te bekorten, indien de aard van den bodem, die moet worden ontgraven, medebrengt dat dit meer dan gewone inspanning vordert, dus afmatting doet ontstaan. Daarom is in het besluit de bepaling opgenomen (art. 52), dat onder zoodanige omstandigheden de arbeiders reeds na vier uren arbeids moeten worden uitgeschut.

Prof. N. ZUNTZ kon zich niet goed vereenigen met dezen laatsten maatregel, aangezien de verzadiging met stikstof toch reeds na twee uren is ingetreden; hij meende dat door de veiligheidsmaatregelen de ondernemers geldelijk toch reeds zwaar worden belast en dat deze maatregel onnoodig bezwarend is.

De heer VAN THIENEN, inspecteur van den arbeid, wees er op, dat hem

meermalen reeds was gezegd, dat de Nederlandsche bepalingen wel volledig en goed waren, maar in de uitvoering duur. Hij verklaarde dat, tengevolge van bijzondere omstandigheden, de extra-kosten, die het eerste gedeelte van het Amsterdamsche werk had gevorderd, nauwkeurig bekend waren en dat gebleken was, dat alle Nederlandsche bepalingen, ook in verband met de kosten, zeer goed uitvoerbaar zijn.

In dit verband vroeg hij echter met vrijmoedigheid: „Is er iemand onder U, die de waarde van een menschenleven in mark, groschen en pfennig zou durven aan te geven?” De bepalingen van het Koninklijk besluit, dat thans in Nederland van kracht is, zijn gewijzigd op grond van ongedane ervaring; zij kunnen gerust als voorbeeld genomen worden in alle landen, waar men dit onderwerp wettelijk wenscht te regelen; zij zijn, bij goed toezicht, uitvoerbaar en zullen niet alle caissonziekten doen ophouden, wèl echter die tot een minimum terugbrengen en de ernstige gevallen voorkomen, terwijl sterfgevallen niet te vreezen zullen zijn.

De vergadering toonde haar instemming met deze laatste woorden door een krachtig applaus.

In de „Plenarsitzung” heeft dr. HALDANE uit Oxford zijn laatste onderzoekingen bekend gemaakt over de ziekteverschijnselen en de middelen om die te voorkomen, na een verblijf in gecomprimeerde lucht. Ook hij zoekt zijn voornaamste heil in langzame uitschutting, doch niet gelijkmatig, maar met sprongen, bijv. van twee op één, van vier op twee, enz. en het na elken sprong gedurende eenigen tijd onveranderd laten van den luchtdruk. Zijne resultaten waren zòd goed, dat hij zijn wijze van uitschutten aan het Engelsche ministerie van Marine heeft voorgesteld, die ze, zooals hij ons meedeelde, aangenomen heeft. Deze voorschriften gelden echter voor duikers, die weliswaar zeer diep onder water gaan, doch 'er meestal zeer kort onder blijven, in elk geval korter dan caissonarbeiders.

Prof. LEONARD HILL, de bekende Engelsche physioloog, wil de duikers een schutsluis onder water meêgeven, waarin zij na afloop hunner werkzaamheden moeten gaan. De schutsluis wordt dan gesloten, opgehaald, en daarna de werklui zoo langzaam als met de drukking, waaronder zij geweest zijn, overeenkomt, uitgeschut, dus soms twee uren en meer. Volgens HALDANE kan men met zijn methode met minder tijd toe. Beide Engelsche heeren waren niet tegenwoordig op de sectievergaderingen; op de „Plenarsitzung” waar HALDANE gesproken had, was geen gelegenheid tot debat. Men zal nu moeten afwachten, of werkelijk eenige verkorting in den tijd der uitschutting mogelijk is, op de wijze door HALDANE voorgesteld. Uit mondelinge mededeeling vernam ik, dat te Parijs in het afgelopen jaar twee, en te Antwerpen één geval van dood bij caissonwerk was voorgekomen, alle veroorzaakt door te kort uitschutten.

Amsterdam, October 1907.

Dr. G. WALLER.

BEROEPSBELANGEN.

DICHOTOMIE. — Een redactie-artikel van J. NOIR in *le Progrès Médical* van 5 October behandelt een onderwerp, dat voor den rechtschapen Fran-